

Geen zuivere koffie

De toekomst van Fair Trade

“Het is goed voor de boeren”, roept een vrouw vanuit het publiek. “En lekker,” voegt iemand toe, “en beter voor het milieu.” Het debat over de toekomst van Fair Trade begint met de vraag waarom het publiek Max Havelaar koffie koopt. In het debat moet naar voren komen of die argumenten terecht zijn. Ruerd Ruben gaat een stevige discussie aan met Peter d’Angremond en Han de Groot, over zijn onderzoek naar de effecten van verschillende labels op koffieboeren in Nicaragua.

“Het Fair Trade label is niet per definitie beter of slechter dan private labels”, legt professor Ruerd Ruben uit. Hij heeft onderzoek gedaan naar de uitwerking van diverse labels bij koffieboeren in Nicaragua. “De productiviteit is vaak beter bij private labels en de organisatie is meestal beter bij Fair Trade.” Ruben geeft duidelijk aan dat zijn onderzoek wel in de lokale context geplaatst moet worden, al is er sterke overeenkomst met uitkomsten van eerder vergelijkbaar onderzoek in Oost-Afrika.

Problemen van Fair Trade

Een aantal problemen die Ruben aanhaalt met betrekking tot het Fair Trade label zijn het lage percentage koffie dat boeren uiteindelijk onder het Fair Trade label verkopen, de hoge kosten van het certificaat, het gebrek aan transparantie en het feit dat boeren zich te veel in koffie gaan specialiseren. Toch wil hij niet beweren dat andere labels beter zijn, maar hij vindt het tijd om kritisch naar de verschillende labels te kijken.

“Het is jammer dat er veel van de gegevens uit het onderzoek verloren zijn gegaan”, vindt directeur Peter d’Angremond van Stichting Max Havelaar. Hij vindt de conclusies die gepresenteerd worden te kort door de bocht en wil niet reageren op de verschillen tussen Fair Trade en private labels. “Ik weet niet waar ik op moet reageren. In het onderzoek staan andere beweringen dan in de artikelen die zijn verschenen. Tijdens deze presentatie gaat veel verloren en komen er nieuwe gegevens bij. Ik heb moeite met de wijze waarop vergeleken wordt.”

Ruerd Ruben zegt dat hij niet wil generaliseren, maar wijst wel op de tendensen die onderzoek terug te vinden zijn. Eén van de grote verschillen tussen Fair Trade en andere labels is dat Fair Trade met een minimumprijs werkt. “Meer produceren en een hogere prijs, is veel essentiëler dan een minimumprijs”, vindt Han de Groot, directeur van UTZ Certified. “Bij ons staat een andere manier van zakendoen centraal.” D’Angremond is het niet met hem eens. “Een economische prikkel geldt voor iedereen. Het systeem is een kenmerk, die moet je niet met elkaar vergelijken.”

Systematische verwarring

“Keurmerken, labels en systemen worden in dit debat door elkaar gegaan”, komt als reactie uit het publiek, van een medewerkster van Max Havelaar. “We hebben het over allerlei systemen, dat vind ik als consument niet belangrijk”, voegt iemand later toe. De redenen die het publiek aan het begin van het debat noemde om bewust voor een koffiemerk te kiezen, komen nauwelijks aan de orde. De heren debatteren gepassioneerd verder over het nut van een minimumprijs voor koffie, en welke organisatorische en technische taken bij de labels en bij de boeren horen te liggen.

“Bedrijven moet je waarderen om wat er wel gebeurt”, vindt De Groot. “Alle keurmerken zijn met goede dingen bezig, die moet je niet zo sterk tegen elkaar afzetten.” Hij ziet dan ook vooral overeenkomsten tussen UTZ Certified en Fair Trade. D’Angremond heeft vooral commentaar op de presentatie van Ruben. “Dit debat heeft provinciale trekken. Op wereldniveau gaat het veel verder. Het is veel te paternalistisch, laat het besluit over wat ze willen in godsnaam aan de boeren zelf over.” Ruben vindt deze opmerking onterecht. “Dit is echt ongepast. We hebben maanden met de boeren gepraat. Het gaat hier juist om de boeren.”

Een duurzame toekomst

En hoe ziet de toekomst eruit? “Duurzame labels moeten groeien. Ik hoop over tien jaar op vijftig procent van de koffiemarkt”, zegt De Groot. “Daarnaast willen wij ook zorgen dat bedrijven en overheden verantwoordelijkheden nemen”, voegt D’Angremond toe. “Ik hoop dat labels niet alleen naar de afzetmarkt kijken, maar ook naar de situatie van de boeren. Het lijkt mij een goed idee dat een label de situatie na een paar jaar evalueert.” Het publiek lijkt enigszins beduusd. Al gaf Ruben tijdens zijn presentatie aan dat er bij verschillende labels verschillende voor- en nadelen komen kijken, sommige toeschouwers hadden meer duidelijkheid verwacht. “Kan er niet gewoon één label komen?”,

is een suggestie. “Nu weet ik al helemaal niet meer wat ik moet kopen”, fluistert een bezoeker naar haar buurvrouw.” Het lijkt onduidelijk wat zuivere koffie is.

De toekomst van Fair Trade?

Datum: 9 maart 2010

Sprekers: Professor Ruerd Ruben, directeur CIDIN

Peter d'Angremond, algemeen directeur Stichting Max Havelaar

Han de Groot, directeur UTZ Certified

Gespreksleiding: Hedzerd de Boer

Verslag: Marloes Hamelink